

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 6, jaargang 4, juni 2004

Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@probiblio.nl. Uitgave: Vereniging PBC's.

Van de redactie: op naar goud

The coalition of the willing van OCW, IPO en VNG zit diep in het moeras van Bibliorak, het land waar héél diep onder de grond *goud* zit. De achterbannen beginnen te morren. Coalitiepartners krijgen nu pas in de gaten dat ze met een risicovol project bezig zijn (kans op gedwongen ontslagen met wachtgeldverplichtingen) waar de propaganda-makers veel te naïef aan zijn begonnen. Na maanden van ambtelijke discussie over een Aanhangsel bij het Koepelconvenant, hopen de partners er vandaag bestuurlijk uit te komen. *De definitieve tekst wordt morgen verwacht.*

Naar verwachting zal er geen OCW-vernieuwingsgeld meer worden ingezet op gemeenten die zelf te weinig bijdragen (zie ook bericht n.a.v. VOB-vergaderstukken verderop).

Ondertussen blijven er vragen.

Klopten de uitgangspunten wel?

Is het wel zo'n goed idee basisbibliotheken te creëren zonder eerst te melden wat een basisbibliotheek *inhoudelijk* eigenlijk is? Komt er wel *vergaande doelmatigheid* als bij veel kleinere bibliotheken grootschaligheid in PBC-verband wordt ingeleverd voor kleinschaligheid in BB-vorm?

Of moeten we doelmatigheid maar vergeten en gaat het juist om *het vrije-markt-model met maximale keuze- en bewegingsvrijheid voor basisbibliotheken* (zelfbewust citaat, afkomstig van de Utrechtse-Heuvelrug-bibliotheken; zie verderop in dit nummer).

Is het Koepelconvenant op tijd geëvalueerd en is er geluisterd naar goede, niet-Haagse adviezen?

Handvest Autonomie

Tot overmaat van ramp zijn de financiële middelen veel schaarser dan toen zij aan hun expeditie begonnen. De VNG wordt onwillig en klaagt over te veel centralisatietendensen van de rijksoverheid. De Gemeentelijke Autonomie moet worden vastgelegd in een Handvest voor de Bestuurlijke Verhoudingen. De coalitie worstelde dus ook over de inzet

van de OCW-middelen voor bibliotheek-vernieuwing. Ondertussen krijgen tal van bibliotheken met bezuinigingen te maken. Worden kleine bibliotheken, wat zij altijd al vreesden, echt de dupe van de vernieuwingsoperatie, die in veel provincies gepaard zal gaan met een andere financiële inzet van de provincie (meer naar grotere, vooral ook voor "innovatie", en dus tegelijk minder naar kleinere gemeenten)?

Zijn de provincies die het verst van Den Haag liggen en doelbewust het minst aan de structuur veranderen - Groningen, Drenthe en Overijssel - straks het beste af?

Overdracht

Ook nu er eindelijk een Aanhangsel is, zal de grote vraag voor de coalitie in de rest van het land worden: hoe kunnen wij ons zonder al te veel gezichtsverlies nog redden uit het doolhof van elkaar tegensprekende weëseffieten, peebeesji'iten, vobbieten, innovatieven, expertieten, ambtenaren en kwartiermakers? Een klein lichtpuntje is misschien dat de dossieten, eldeoieten en peebeesji'iten elkaar gevonden hebben. Daaruit valt af te lezen dat er wellicht nog enig draagvlak gecreëerd kan worden, zodat de inhoudelijke macht weer kan worden overgedragen aan "het veld".

De rol van *de coalitie* kan zich dan weer beperken tot vertellen wat ze nu eigenlijk aan *output* in kilo's goud wil hebben en het vervolgens gewoon fourneren van subsidiegelden om de mensen die er echt verstand van hebben naar eigen inzicht, met maatwerk, de gedefinieerde hoeveelheid goud uit de grond te laten halen.

De *organisatieadviseurs* kunnen hun powerpointpresentaties inzetten voor andere delen van de samenleving die urgent aan vernieuwing toe zijn. Het *procesbureau* kan andere ontwikkelingen op het pad van OCW gaan monitoren.

Wim Keizer
16 juni 2004

Interview

Rob Pronk (Groningen) verbaasd over ontwikkelingen rond BB'en en PSO's

Centraal werkgeverschap bij de provinciale bibliotheekorganisatie. Alle inhoudelijke backofficetaken en facilitaire taken in één organisatie (dus ook de PBC-taken en de WSF-taken in één hand). Geen concurrentie tussen stedelijke bibliotheken en de PBC. Geen getouwtrek tussen het provinciaal directieoverleg en de serviceorganisatie. Hebben we het hier over een idyllische schets van het bibliotheekwerk in de jaren vijftig van de vorige eeuw of hebben we het over de modernste en meest vernieuwde bibliotheekorganisatie van Nederland? Om daar achter te komen interview ik Rob Pronk, sinds juni 2000 directeur van Biblionet Groningen, de organisatie die is voortgekomen uit de fusie van de PBC Groningen en het backoffice-gedeelte van de Openbare Bibliotheek Groningen.

Centraal werkgeverschap; 574.000 inw.

In Groningen hebben alle bibliotheken, inclusief die van de stad Groningen, hun werkgeversfunctie aan Biblionet opgedragen. Geen mens, noch gemeentebestuurders, noch provinciebestuurders, noch bibliotheekbestuurders, denkt erover om daar verandering in aan te brengen. Biblionet Groningen vormt samen met de bibliotheken in feite de Basisbibliotheek Groningen (met een werkgebied van 574.000 inwoners, waarvan eenderde deel, 177.000, in de stad Groningen woont).

Science Park

Biblionet is gevestigd in een splinternieuw gebouw op het Zernike Science Park aan de noordkant van de stad Groningen. Dat klinkt modern en veelbelovend, hoewel een deel van het Park nog grasland is. "Ja", zegt Rob, "het gaat hier door de tegenvallende economie wat minder hard dan gehoopt werd".

Hogelijk verbaasd

Wat vindt Rob Pronk van de ontwikkelingen in het land rond de bibliotheekvernieuwing? "Ik ben er hogelijk verbaasd over dat gedaan wordt of het basisbibliotheekmodel het enige model is. Daarin ben ik het helemaal eens

met Henk Middelveld. Ik heb de overtuiging dat je die 400.000 inwoners van de Raad voor Cultuur minimaal nodig hebt om als bibliotheekorganisatie wat te kunnen. Als je alleen al kijkt naar de ontwikkelingen op P&O-gebied. Ik heb hier iemand die 24 uur alleen met Arbo-zaken bezig is. Dat kan een basisbibliotheek met 80.000 inwoners nooit allemaal zelf. En waarom zou zij dat ook moeten kunnen? Ook ICT-beheer is ingewikkeld, daarin gaan de ontwikkelingen hard. Dat beent een gemiddelde basisbibliotheekdirecteur niet bij. Ik vind ook de pogingen die ik in andere provincies bij bibliotheken zie om de PSO buiten het netwerk te houden heel raar. Als men dan echt een klant-leverancier-relatie wil, moet je van die PSO een BV maken met aandeelhouders. Zo'n PSO moet dan in haar tarieven 30 tot 40 % ondernemersrisico verdisconteren. Maar dat wil men ook weer niet, men laat ze bungelen, zonder duidelijk te zijn. Men neemt niet de consequenties van bepaalde denkbeelden. Men wil een niet onbelangrijke speler buiten het netwerk houden, maar juist dat is heel ouderwets. In het bedrijfsleven gaat het steeds meer toe naar ketens, naar netwerken".

Schaalgrootte per activiteit

Rob zegt dat Biblionet met de Groningse bibliotheken een netwerkorganisatie vormt waarvan het motto is: iedere activiteit heeft een eigen schaalgrootte. Soms is dat de bibliotheek. Soms een cluster van bibliotheken. Soms de provincie. Misschien kunnen bepaalde zaken ook boven-provinciaal. En Bibliotheek.nl is landelijk.

Het voornaamste van de netwerkgedachte is volgens Rob het delen van kennis. "Daarbij is de grote bibliotheek van de stad Groningen natuurlijk een belangrijke kraamkamer voor ideeën die ook elders in Groningen kunnen worden toegepast. Maar ook andere bibliotheken spelen daar een rol in, we hebben in Hoogezand het RFID-project en in Stads kanaal is een proef met raadplegen van bestanden van huis uit".

Sprekend over het netwerk zegt Rob overigens ook dat er gesprekken zijn met de directies van de OBD en de PBc Drenthe over een noordoostelijk netwerk van netwerken. "We hebben allemaal veel platteland hier en dat betekent toch een aparte problematiek".

Hoewel in Groningen geen sprake is van basisbibliotheekvorming, is men wel bezig met clustering van lokale bibliotheken. Van de 7 tot 8 clusters die er naar verwachting in Groningen zullen komen, zal dit jaar de helft gevormd worden en volgend jaar de andere helft.

Friesland: CBD uitgekleed

Denkend aan clusters, komt natuurlijk de oplossing in zicht die in Friesland is bedacht: 6 clusters van bibliotheken (met eigen directievoering en werkgeverschap) met de 6 clusterdirecteuren als bestuurslid van een nieuwe serviceorganisatie. Hoe kijkt Rob daar tegen aan? "Het is verbazingwekkend", is het antwoord. "Die basisbibliotheken zijn veel te klein en de CBD is uitgekleed. Men klopt nu al voor ondersteuning bij ons aan. Er is daar veel te ver gedecentraliseerd. Bestuurlijk is het ook een heel curieuze oplossing: klanten die tegelijk bestuurder zijn. Wij hebben hier een cliëntenraad en die geeft gevraagd en ongevraagd adviezen waar we goed naar luisteren, maar hij heeft geen zeggenschap".

Rare kinnesine

Rob zegt dat de echt grote stadsbibliotheken wel wat kunnen betekenen voor de regio, maar dat het niet moet gaan om de krenten uit de pap. "Men beseft vaak niet wat het betekent de regio in alle opzichten te ondersteunen. Men beseft ook vaak niet dat wat eenmaal afgebroken is nooit meer terugkomt". Hij stelt vast dat er een soort historische kinnesine tussen PBC's en grote stadsbibliotheken bestaat, die hij vanuit zijn achtergrond uit de boekenwereld heel merkwaardig vindt. Voordat Rob vier jaar geleden bij Biblionet kwam, was hij werkzaam in managementfuncties bij boekhandel Scheltema Holkema Vermeulen en de uitgevers Sdu en Bert Bakker.

Mentaliteit

Rob is geboren in Den Haag en was jaren woonachtig in Amsterdam. Zijn de verschillen in bibliotheekbeleid tussen Groningen (en de rest van het noordoosten) en andere delen van Nederland ook uit bevolkingsmentaliteit te verklaren? "Ja", zegt Rob, "men is hier nuchterder dan in het westen. Als men hier eenmaal ja of neen gezegd heeft, is het verder ook klaar. In het westen blijft men dan eeuwig doordiscussiëren. Daar komt bij dat hier, met veel platteland, veel meer het besef

bestaat dat men elkaar nodig heeft. Gemeenten redden het niet meer alleen. Men is op allerlei gebieden al gewend om gemeentegrenzen overschrijdend samen te werken. Als je dat niet doet, dan gebeurt er niets meer".

Matrixorganisatie

Rob wil voor Biblionet toe naar het instellen van ontwikkelteams, gevormd uit mensen van de front- en backoffices. De onderwerpen zullen zijn: digitale dienstverlening, een leven lang leren, collectie-management, marketing & communicatie en inlichtingenwerk. De teams, met eigen voorzitters, komen dwars op de staande organisatie, waarmee dan een matrix-organisatie gevormd is.

Opleiding en marketing

Nu in Groningen de structuur in aller ogen zo goed als afgerond is, kon al het OCW-geld aan inhoudelijke vernieuwing worden uitgegeven. Hoe is dat gedaan? Rob zegt dat het grootste deel aan opleidingen is besteed. Een managementleergang voor potentiële clusterhoofden. Een potential-programma voor mensen die het in zich hebben om door te groeien. Een MBO-programma voor bibliothecarissen inlichtingenwerk. Een specialistenprogramma voor de vijf onderwerpen van de ontwikkelteams. Het geld is dus niet gaan zitten in organisatieadviesbureaus. Rob: "Wat die doen, is toch bij uitstek de taak van het management. Het geeft de zwakte van de sector aan dat er zo veel bureaus zijn ingeschakeld. Bibliotheekvernieuwing zou twee dingen moeten zijn: veel meer geld aan opleidingen besteden. Dat is bitter noodzakelijk. De meeste organisaties halen de nagestreefde 3 % niet eens. En veel meer geld besteden aan marketing. In de uitgeverijwereld besteedt men 10 % aan marketing. Dat zouden wij ook moeten doen".

Subsidie-inzet

Hoe wordt de provinciale subsidie ingezet? Is er onderscheid tussen facilitaire taken, netwerktaken en kennistaken? Rob: "Neen, daarin wordt bij de subsidie-inzet geen onderscheid gemaakt. Een klein deel van de subsidie is voor de managementinfrastructuur (directie met secretariaat). Verder is er een basispakket van producten en diensten die elke bibliotheek nodig heeft. Daarvan worden de kosten bepaald en

vervolgens wordt de subsidie gelijkmatig verdeeld om tot tariefstelling te komen. Er is ook nog een pluspakket voor zaken die niet elke bibliotheek wil hebben. Daar zit een lager percentage subsidie op".

Intranet

Een belangrijke rol bij het vormgeven van de netwerkgedachte, met als kern de kennis-uitwisseling, speelt het nieuwe intranet voor alle personeelsleden in centrale en bibliotheken. "In elke organisatie, ook bij ons, bestaat een zij/wij-gevoel. Dat geeft aan dat communicatie ontzettend belangrijk is. Ik ben op dat intranet een dagboekje begonnen met een mix van een weergave van zakelijke bezigheden en persoonlijke beschouwingen. Dat heeft een enorm positief effect, toen het door m'n vakantie stopte miste men het meteen al. Het dwingt mij ook elke dag even stil te staan bij de vraag: wat heb ik gedaan vandaag, wat was de relevantie voor Biblionet? En, ook belangrijk, je kunt eens wat proefballonnetjes oplaten om te zien hoe men reageert".

DOBB vindt sanering bij PBC Noord-Brabant riskant

"Deze sanering, die kennelijk uitvoering geeft aan één van de scenario's die de PBC in haar Plan van Aanpak heeft verwoord, is in mijn ogen een riskante operatie, tenzij de provincie toezeggingen heeft gedaan de wachtgeldverplichtingen uit een ander budget dan bibliotheekgelden te betalen. Maar mij zijn dergelijke afspraken niet bekend". Dat zegt Joep van Dijk, directeur Bibliotheek Breda en secretaris van het Directieoverleg Brabantse Bibliotheken (DOBB) als persoonlijk commentaar op het persbericht van de PBC van 8 juni waarin werd aangekondigd dat 65 van de 204 arbeidsplaatsen zullen verdwijnen. Hoewel dat volgens het bericht voor een groot deel door natuurlijk verloop zal gebeuren, worden gedwongen ontslagen van medewerkers met een vaste aanstelling niet uitgesloten. In het persbericht staat dat de PBC minder subsidie zal ontvangen en dat de organisatie zich daar op moet voorbereiden.

Subsidie naar DOBB?

Het is bekend dat het DOBB rechtstreeks subsidie claimt voor de netwerktaken.

Desgevraagd zegt Eric Koopmanschap, projectleider herstructurering openbaar bibliotheekwerk bij de provincie, dat GS daar nog geen besluit over genomen hebben. "Er is een netwerkvisie van het DOBB, welke uitgewerkt moet worden naar concrete producten en diensten. Daarbij hoort ook een prioriteitstelling, ervan uitgaande dat er meer wensen zullen zijn dan geld. Overigens is de inzet om alle huidige bibliotheekmiddelen vanaf 1 januari 2007 (na afbouw van de provinciale subsidie voor de facilitaire functie) in te zetten voor het bibliotheeknetwerk, ervan uitgaande dat zo de gewenste vernieuwing krachtig gestimuleerd zal worden.

Pas na de uitwerking zal besloten worden hoe de netwerkfinancieringsstromen zullen lopen (ook om te voorkomen dat we in Brabant weer teveel over structuur en geld spreken en te weinig over inhoud en het belang van de gebruiker)", aldus Eric Koopmanschap.

"Nul euro subsidie voor FB"

Joep van Dijk zegt dat het een expliciet door de Brabantse gedeputeerde Cultuur beleden uitgangspunt is dat er per 1 januari 2007 *nul euro* naar het facilitair bedrijf (FB) zal gaan. De bedoeling is de provinciale middelen vanaf die datum op bovenlokale taken en projecten via het DOBB in te zetten. "Om dit te bereiken is onlangs een interdisciplinaire werkgroep ingesteld met daarin vertegenwoordigd de PBC (Theo de Koning), Provincie Noord-Brabant (Eric Koopmanschap) en de voorzitter van DOBB plus een aantal leden van het DOBB. Deze werkgroep moet met voorstellen komen om tot een werkbaar proces te komen waarbij het FB een redelijk uitzicht heeft op opdrachten van het DOBB op langere termijn", zegt Joep van Dijk.

Probleem provincie

Volgens hem heeft de provincie momenteel als probleem dat het DOBB probeert om voor vier actuele bovenlokale netwerkprioriteiten, Aladin, Brabants Bibliotheekportal, Virtuele Mediatheek en Uitpunten, financiering te vinden om al in 2004 met de vernieuwing te beginnen. "De provincie wil dit graag faciliteren, maar dan zonder extra geld, men wil dat nu al uit vrijvallend herstructureringsgeld betalen maar dat is er niet. Ik schat in dat de provincie als subsidieverstrekker van de PBC nu probeert om via een harde lijn al eerder dan 2007 vernieuwingsgeld los te

krijgen. Ik vrees echter dat, als wij niet met zijn allen de personele problemen van de PBC kunnen opvangen, al het vrijkomende geld zal moeten worden aangewend om de wachtgeldverplichtingen na te komen". Om die reden noemt Joep de sanering een riskante operatie.

Inspanningsverplichting

Joep verder: "Op 1 juli zal het DOBB in zijn dagvergadering met de directeur van de PBC over deze problematiek verder praten. Intentie is om zoveel mogelijk samen op te trekken. Laat duidelijk zijn dat het DOBB op geen enkele wijze aangestuurd heeft op het ontslagtraject bij de PBC. De leden van het DOBB stellen zich op het standpunt dat dit een kwestie is die uitsluitend de provincie en de PBC aangaat. Wel hebben de Brabantse directeuren in het DOBB een inspanningsverplichting uitgesproken om samen te proberen de negatieve effecten van een sanering zoveel mogelijk te neutraliseren. Let wel, geen garantie. Er ligt geen afspraak dat personeel van de centrale PBC-vestiging overgeheveld wordt naar de nieuwe of bestaande basisbibliotheken. De functies moeten passen en het blijft een vrije marktkwestie. De kunst zal echter zijn om met elkaar de loyaliteit en solidariteit zoveel mogelijk om te zetten in herplaatsingen, daar waar dat mogelijk is".

Bezwaren PBCU en GBU tegen voorkeursmodel MUB; Heuvelrug kritisch-positief

Zowel de PBC Utrecht (PBCU) als de Gemeentebibliotheek Utrecht (GBU) hebben bezwaren tegen het voorkeursmodel dat de stuurgroep Modernisering Utrechts Bibliotheekwerk (MUB) gelanceerd heeft voor het netwerk met daarin een prominente rol voor een nieuw orgaan, de Samenwerkende Utrechtse Bibliotheken (SUB) (*zie nieuwsbrief mei*).

Beide organisaties vinden een rol voor de SUB van subsidieontvanger en -verdeler niet gewenst.

De Stuurgroep Regionale Bibliotheekvorming Heuvelrug (RBH) is daarentegen *constructief-kritisch* over het MUB-model. Hieronder de drie reacties op het model.

PBCU wil inspiratie, een inhoudelijke rol en geen regierol SUB

De PBCU vindt dat allereerst aandacht besteed moet worden aan *inspiratie*. Er zijn door alle partners gedeelde beelden en perspectieven nodig, met daarbij een resultaat- en actiegerichte attitude. De bibliotheekvernieuwing moet volgens de PBCU niet blijven steken in structuurveranderingen.

Ontwikkelingsplan

De PBCU is blij dat de MUB de serviceorganisatie (SO) die zal voortkomen uit de PBCU ziet als leverancier voor drie stelseltaken (ICT, transport en faciliteren productontwikkeling), maar meent ook dat de MUB de rol van de SO te veel beperkt heeft. De PBCU citeert als volgt uit het eigen ontwikkelingsplan: "De PBC wil zich transformeren tot de SO van het provinciale netwerk: een klantgerichte organisatie die met betrouwbare en innovatieve dienstverlening de regionale bibliotheken en het provinciale netwerk ondersteunt. De dienstverlening richt zich op de ondersteuning en ontwikkeling van de bedrijfsvoering, van de externe profilering van de bibliotheken en van het provinciale ICT-netwerk.

De transformatie tot de SO van het netwerk moet passen binnen het Utrechtse bibliotheekstelsel. De kenmerken van dat netwerk zijn wat ons betreft samenwerking, commitment en zakelijkheid. De SO positioneert zich als partner van het netwerk en van afzonderlijke bibliotheken. Ook de relatie met de provincie wordt gekenmerkt door partnerschap.

De dienstverlening van de SO moet betekenis en meerwaarde hebben.

Routinetaken kunnen met een gerust hart en zonder omkijken worden overgelaten aan de SO. Kansen en problemen worden pro-actief gesignaleerd en geagendeerd. De SO kijkt samen met de bibliotheken vooruit en ontwikkelt producten die de vernieuwing van de bibliotheekvoorziening ondersteunen en trekken. Aan de collectieve taken en de markt taken worden gelijke eisen van kwaliteit en klantgerichtheid gesteld".

Volwaardige partner

De PBCU vat dit nog eens samen als:

- volwaardige partner voor de regiobibliotheken;

- een veelzijdig productenpakket;
- inhoudelijke betrokkenheid;
- ruimte om te initiëren.

Zo'n SO heeft volgens de PBCU ook kansen in andere markten: bij bibliotheken in andere provincies en bij verwante instellingen. "Zo wordt niet alleen de basis voor de exploitatie verbreed, vooral ook neemt de meerwaarde voor de Utrechtse bibliotheken toe".

De PBCU meent dat het model van de MUB deels *andere beelden* oproept.

Te smal

De PBCU noemt de drie door de MUB genoemde stelseltaken een noodzakelijke, maar te smalle basis. "Het zijn niet veel taken en de onderlinge samenhang is gering. Veel hangt dan af van de invulling van wat in het voorkeursmodel genoemd wordt het faciliteren van de productontwikkeling". De PBCU ziet in het model ook het risico dat zij zich vooral gaat bezighouden met beheersmatige taken. "Dan drijft het bedrijf snel van de inhoud af en raakt de meerwaarde uit zicht".

De PBCU stelt ook vast dat de SO in het voorkeursmodel buiten het netwerk staat. "De contacten lopen via het collectief van de bibliotheken (de SUB), over de aanbesteding van taken, het afsluiten van raamcontracten en de uitvoering van het programma voor de productontwikkeling. Partnerschap van de bibliotheken zit er dan niet in".

Concurrentie

Wat concurrentie betreft stelt de PBCU vast dat zij collectieve taken dankzij de inzet van provinciale subsidie onder kostprijs kan aanbieden. "Andere taken worden in een concurrentieverhouding met andere leveranciers aangeboden. Uitstekend. Maar als daar geen vorm van subsidiëring aan ten goede kan komen, heeft het geen zin dat wij deze taken aanbieden. De Utrechtse SO heeft dan immers een achterstand ten opzichte van andere aanbieders. Andere PBC's kunnen (zeker de eerste jaren) wel een deel van hun overheadkosten onder provinciale subsidie brengen. Zij hebben dus op voorhand een kostenvoordeel. Verder krijgt de SO voor de niet-collectieve taken geen rol als "preferred supplier". Ook op een andere manier is er met betrekking tot de niet-collectieve taken geen commitment aan de SO. In dat opzicht is onze positie ongunstiger dan die van andere PSO's". Verder zegt de PBCU: "Iedereen kan diensten leveren aan het netwerk, ook

individuele regionale bibliotheken. In de SUB hebben die bibliotheken een dubbelrol. Ze zijn klant én leverancier. Dat geldt in het bijzonder voor de GBU. Ten opzichte van die potentiële leveranciers staat de SO op achterstand.

De SUB wordt de regisseur van het netwerk. Dat is een zware rol voor een orgaan dat moet functioneren in een provincie zonder traditie van samenwerking tussen bibliotheken en waarvan de leden de handen vol zullen hebben aan de opbouw van hun regionale bibliotheken. De SO is voor haar functioneren en continuïteit afhankelijk van een goed draaiende SUB. Er is behoefte aan een onafhankelijke, professionele regisseur". De PBCU meent dat gekozen moet worden: Of de SUB beslist over aanbestedingen en gunningen en dan zijn de leveranciers geen lid. Of er is een ander orgaan dat regisseert. En er waarborgen en terugvalopties zijn voor het functioneren van de SUB".

Productontwikkeling

De PBCU geeft een mogelijke invulling van het begrip productontwikkeling: "Productontwikkeling is een interactief en iteratief proces. De SO ondersteunt en is medeorganisator van het volgen van trends, de agendering en vertaling in concrete producten en de vermarkting en implementatie naar bibliotheken en eindgebruikers. Daarvoor is een flexibele netwerkorganisatie nodig die steeds wisselende verbindingen tot stand brengt tussen deskundigen in en buiten het netwerk en de expertise van de serviceorganisatie. Zo kan de SO ook een rol spelen voor de provincie, andere overheden en partners als het gaat om de ontwikkeling van beleidsconcepten en nieuwe producten. De SO moet daarvoor beschikken over expertise in communicatie en marketing, human resource management en informatie- en communicatietechnologie. Voor de kwaliteit en ontwikkelcapaciteit van het netwerk is het van belang dat de ondersteuning van visie, strategie en ontwikkeling op netwerkniveau is belegd. Dit gaat de capaciteit van de regionale bibliotheken te boven en heeft zijn natuurlijke plaats in de SO. De inzet van geld en mankracht heeft hierdoor een hoger rendement".

Klantgerichtheid

"De kern van onze visie op productontwikkeling is klantgericht werken. Dit is de

voorwaarde om goed in te kunnen spelen op ontwikkelingen en knelpunten die afzonderlijke bibliotheken met onvoldoende kracht en tempo kunnen aanpakken. Klantgerichtheid die soms leidt tot confectie en dan weer tot maatwerk, soms tot een proactief aanbod voor het netwerk, dan weer tot de beantwoording van een concrete vraag van één bibliotheek".

Onderwerpen

Om wat voor soort projecten en producten gaat het? De PBCU noemt (met een korte omschrijving erbij) de volgende onderwerpen: *kulturhus, brede school, regionale historische centra, belevings- en belevenisbibliotheek, cultureel ondernemerschap, communicatie en marketing, RFID, interfaces, bibliotheekwerk in kleine kernen, sponsoring en fondsenwerving, uitvoering cultuurnota provincie*.

Probleem met regierol

De PBCU vindt voor de provincie een meer betrokken regierol passend dan het voorkeursmodel nu geeft. "Wij vinden de nu voorgestelde regierol van de SUB een probleem. Voor de SO en voor het netwerk. Als een sterkere provinciale rol wordt afgewezen, moet op een andere manier worden voorzien in een onafhankelijke en professionele regisseur die als draaischijf kan fungeren tussen SUB, SO en provincie. Wij kunnen ons voorstellen dat de regierol wordt vervuld door een onafhankelijk, klein orgaan. Bijvoorbeeld in de vorm van een commissie van drie, waarvan bijvoorbeeld één lid wordt aangewezen door de provincie en twee leden door de SUB. Belangenverstrengelingen zijn er dan niet. De SUB bestuurt dan het netwerk. De SO kan dan deel uitmaken van de SUB en in het netwerk participeren".

GBU wil passie, een back-officerol, geen inhoudelijke taken SO en adviesrol SUB

Het gemeentebestuur van Utrecht vindt de uitwerking van de samenwerking in het voorkeursmodel van de MUB zo onvolledig, zo ongewenst en zo onzeker dat een volmondig "ja" om instemming niet mogelijk is. De reactie van het gemeentebestuur is tevens de reactie van de Gemeentebibliotheek Utrecht (GBU).

Perspectief

Waar de PBCU pleit voor inspiratie, vindt de GBU dat er *passie* in het proces gebracht moet worden. "Welke ambitie ligt er en kan die gemeenschappelijk gemaakt worden? Welke taken zien we op het vlak van informatievoorziening, van cultuur, van cultureel erfgoed, op educatief vlak, ten aanzien van burgerschap, sociale cohesie en inburgering? Welke eisen stellen die ambities aan bibliotheken en wat zou dat aan samenwerking vergen en mogelijk maken? Niet alleen zou een korte beschrijving van een dergelijk perspectief passie kunnen brengen in een verder nogal technisch proces, maar ook kunnen enthousiasmeren en uitdagen. En het zou het bibliotheekwerk positioneren waar het hoort: midden in de samenleving en met een concrete opdracht om daarin bij te dragen", aldus de gemeente/GBU.

Gevaar

Indien er geen perspectief komt, dreigt volgens de GBU het gevaar van een eilandenstructuur (bibliotheken die allemaal hun eigen koers volgen). De GBU is ook benieuwd welke rol de provincie ziet voor de centrale bibliotheek in de stad als centrum van het netwerk in de provincie (de GBU bedient 270.000 van de 1,1 miljoen inwoners van de provincie Utrecht).

De GBU zegt geen voorstander te zijn van het creëren van een nieuw orgaan (de SUB) naast de gemeenten (die met 90% van de middelen de basis van het bibliotheekwerk in de provincie financieren) en de besturen van de bibliotheken.

Levensvatbaarheid SO

De GBU meent dat een voorwaarde om tot overdracht van taken en personeel vanuit de GBU naar een nieuw te vormen serviceorganisatie (SO) over te kunnen gaan inzicht is in de kwaliteit, prijs en continuïteit van de dienstverlening van een dergelijke organisatie. "Op zichzelf verwachten wij een positief effect van met name de bundeling op ICT-vlak, al dient daarbij opgemerkt te worden dat ook binnen de gemeente Utrecht een bundeling van ICT-afdelingen wordt voorbereid en de GBU als gemeentelijke dienst daarin betrokken wordt". De GBU vindt dat op dit moment geen oordeel te geven is over de toekomstige levensvatbaarheid van een SO, omdat de

omvang van het takenpakket en de schaalgrootte niet bekend zijn. Ook is niet bekend hoe de subsidie-inzet zal worden "Wij dringen er op aan dat de provincie op korte termijn duidelijk maakt op welke taken en in welke omvang zij haar subsidie wil inzetten", zegt de GBU. "Daarnaast achten wij het van belang dat de huidige - te vrijblijvende - benadering van de SO wordt verlaten. Marktwerking is mooi, maar er zijn andere sturings- en evaluatie-instrumenten om de SO scherp te houden. De betrokkenheid van de bibliotheken kan worden vergroot door de vorming van de SO niet louter een zaak van de huidige PBCU te maken. De vraag welke SO er in Utrecht nodig en mogelijk is zou leidend moeten zijn; evenals welke onderdelen van welke organisaties daarvoor dan bouwstenen vormen. Op basis van een Ondernemingsplan kan dan beoordeeld worden of een SO op de schaal van de provincie Utrecht wel levensvatbaar is. Die vraag klemt des te meer indien alleen automatisering en transport de kerntaken van de SO vormen. Wij achten het daarbij niet gewenst dat de SO meer inhoudelijke taken naar zich toe zou trekken ten koste van de basisbibliotheken. Zo nodig zou een partnership of andere wijze van verbreding gezocht kunnen worden met SO's in andere provincies".

Brug te ver

De GBU zegt thans over de eigen facilitaire afdelingen volledige zeggenschap en controle te hebben. "Het is een brug te ver om dat op basis van de voorliggende voorstellen uit handen te geven aan een nieuw bestuurlijk orgaan en een aan de vrije marktwerking onderhevige SO met een smalle basis. Daarbij komt dat door de gekozen organisatorische uitwerkingen de goede aansluiting tussen en complementaire werking van inhoudelijke en facilitaire onderdelen bemoeilijkt wordt. De SO zal (moeten) zoeken naar uitbreiding met inhoudelijke taken, hoewel ze daarvoor niet in de positie is", aldus de GBU.

Concept FO/BO/facilitair

De GBU vindt het concept van "frontoffice, inhoudelijke backoffice en facilitaire taken" dat zij zelf toepast ook heel geschikt voor het provinciale netwerk. In de voorstellen van de MUB ziet de GBU een erkenning van haar mogelijkheden om in deze backoffice - eventueel samen met een enkele andere

grotere bibliotheek - een belangrijke bijdrage te leveren. "Wij hebben de directeur van de GBU opgedragen u separaat te informeren over de mogelijkheden die hij ziet om deze backoffice rol ten behoeve van de provincie te verzorgen".

Adviesrol SUB

De GBU ziet de SUB niet zitten in de rol van subsidie-ontvanger en -verdeler. "Met de instelling van de SUB verdwijnt niet alleen de provincie als medeoverheid uit beeld, maar ook de procedures en zekerheden die aan subsidieverlening door de provincie verbonden zijn. Hiermee ontstaat voor de SO grote onzekerheid en daarmee ook voor de bibliotheken die daarvan afnemer zijn. Hetzelfde geldt voor de bibliotheken die backofficetaken uitvoeren.

Wij zouden willen pleiten voor een onderscheid naar de aard van de taken en tevens voor een ont koppeling van de besluitvormingsrelatie en de subsidierelatie. Ons inziens kunnen alle structurele stelseltaken, zowel de facilitaire die bij de SO worden ondergebracht als de inhoudelijke taken die in de backoffice bij de grotere bibliotheken worden ondergebracht, prima rechtstreeks door de provincie gesubsidieerd worden. In de procedures dienen dan (al dan niet externe) audits en andere evaluatiemomenten te worden opgenomen en een nadrukkelijke *adviesrol* voor de SUB. Voor de incidentele taken (projecten, productontwikkeling) kan eveneens een rechtstreekse subsidierelatie tussen provincie en uitvoerende instelling bestaan. Hier zou echter de SUB, op basis van de gemeenschappelijke innovatieve agenda, een *bindend advies* over de besteding van de innovatiemiddelen aan de provincie moeten kunnen uitbrengen. Het betreft hier immers de gemeenschappelijke vernieuwingsagenda van de bibliotheken. En ook hier geldt de noodzaak van evaluatiecriteria en -procedures als onderdeel van de contracten". "Wij ondersteunen de noodzaak van een voortvarende en daadkrachtige start van de SUB en zijn - als eerste basisbibliotheek in de provincie - graag bereid om zodra anderen daarvoor gereed zijn de geschetste verantwoordelijkheden op ons te nemen".

Suggesties voor gemeenten

De GBU vindt dat de provincie suggesties en stimulansen kan meegeven aan gemeentelijke bibliotheekplannen. "Dit lijkt ons realistischer dan te veronderstellen dat

de provincie met haar relatief beperkte inbreng zal kunnen sturen op het gemeentelijk beleid. Zeker omdat elke indicatie van het daartoe in te zetten instrumentarium ontbreekt en het bekend is dat er juist in de provincie Utrecht in tal van gemeenten en bibliotheken sprake is van een absolute en relatieve achterstandsituatie".

Heuvelrug-bibliotheken zien MUB-model als voldongen feit

De Stuurgroep Regionale Bibliotheekvorming Heuvelrug (RBH) kan zich vinden in het vormen van een SUB als *provinciaal schakel-paneel van het bibliotheekwerk in de provincie Utrecht*. De RBH ziet de komst als een *voldongen feit*, omdat het voorkeursmodel een compromis is van diverse belangen en invalshoeken. "Het vrije-marktmodel is nu definitief verlaten. De stuurgroep RBH betreurt dit, omdat hiermee de mogelijkheid uit handen wordt gegeven voor maximale keuze- en bewegingsvrijheid van regionale bibliotheken (RB'en)", aldus de RBH. (In Utrecht spreekt men over RB'en i.p.v. BB'en - wk).

Eén organisatie?

De RBH zegt dat het haar van het hart moet dat reëel de vraag aan de orde is waarom er niet is gekozen voor één provinciale bibliotheekorganisatie voor de hele provincie Utrecht. Zij komt tot deze vraag omdat:

- de omvorming van de PBCU tot SO met enkele monopolistische stelseltaken als onontkoombaar wordt gepresenteerd;
- enkele overige collectieve taken worden aangegeven waarvan het niet zinvol is dat de regionale bibliotheek ze in eigen beheer uitvoert (i.v.m. de provinciale subsidie). Volgens de RBH worden RB'en hierdoor min of meer gedwongen via de SUB tot gezamenlijke aanbesteding en uitvoering te komen.

Verbetering

Gegeven het voorkeursmodel, ziet de RBH de volgende zaken echter als verbetering:

- de PBCU wordt omgevormd tot SO; de RBH onderschrijft twee van de drie stelseltaken (ICT en transport). Faciliteren van productontwikkeling niet.
- de SO kan samen met andere leveranciers meedingen bij de aanbesteding van de

overige collectieve taken. Dit bevordert de scherpte in het functioneren van de SO.

- De vorming van RB'en geeft een impuls aan de efficiency, effectiviteit, kwaliteit en continuïteit van het bibliotheekwerk.
- de SUB is, als verdeler van provinciale subsidie, een instrument voor vraaggerichte sturing en besteding van gelden.
- er komt incidenteel en structureel meer provinciaal geld en rijks geld voor het bibliotheekwerk in Utrecht beschikbaar.

Stelseltaken bij SO?

De RBH ziet ICT en transport als stelseltaken, maar zet wel vraagtekens bij de vanzelfsprekendheid waarmee de taken bij de SO worden ondergebracht. "Is onderzocht wat uitvoering bij een andere organisatie in de provincie of het land aan voordelen oplevert. Of is het instandhouden van de tot SO getransformeerde PBCU hiervoor het belangrijkste argument?"

De RBH zet nadrukkelijk vraagtekens bij de derde stelseltaak, "faciliteren van productontwikkeling". "Niet duidelijk is wat onder faciliteren wordt verstaan. Dat kan breed en beperkt worden ingevuld. De RBH is er niet gerust op dat van onderbrenging van deze stelseltaak bij de SO geen eigen sturing en inhoudelijke invulling van deze organisatie zal uitgaan". De RBH ziet liever dat de SUB zelf zorg draagt voor deze taak.

Over het collectiebeleid zegt de RBH dat een provinciale aanpak niet op voorhand tot het beste resultaat leidt. "Ook niet als dit wordt ondergebracht bij de GBU". De RBH vindt dat de RB'en deze taak niet uit handen moeten geven, maar wel onderling moeten afstemmen.

Hoe lopen middelen?

De RBH vindt het niet duidelijk welke taken er nu uit provinciale middelen worden bekostigd, hoe die middelen gaan lopen en wat de RB'en zelf moeten betalen. De RBH ziet het liefst zo veel mogelijk middelen rechtstreeks naar haar toegesluisd, inclusief de middelen die nu nog met directievoering gemoeid zijn.

Het is de RBH niet duidelijk of de SUB de provinciale subsidie voor de stelseltaken rechtstreeks doorsluisd naar de SO. "Indien dat het geval is, is de RBH het er niet mee eens. De SUB moet invloed kunnen uitoefenen op de besteding van deze gelden".

SOOB en BOZH claimen rol bij invulling PSO-taken

De besturen van de Stichtingen Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB NH) en Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) hebben de provinciale besturen van Noord- respectievelijk Zuid-Holland laten weten dat zij, als organen die de provinciale netwerken mede gestalte geven, een duidelijke rol willen hebben bij de aanwending van de provinciale subsidiegelden door de nieuwe provinciale serviceorganisatie (PSO).

De Vuijst Consult had geadviseerd een klantenpanel in te stellen en afspraken te laten maken over de werkwijze van het kennis- en coördinatiecentrum. Dat vinden SOOB en BOZH echter te mager.

Subsidie aan PSO

In tegenstelling tot in sommige andere provincies, achten SOOB en BOZH het *niet* nodig dat het directieoverleg-nieuwe-stijl het bestuur vormt van de PSO of rechtstreeks provinciale subsidie ontvangt voor de kennis- en netwerktaken. Wat het SOOB en BOZH betreft kan de subsidie *direct* naar de PSO gaan, mits SOOB- respectievelijk BOZH-nieuwe-stijl een duidelijke, nog nader exact in te vullen rol krijgen bij de aanwending.

Facilitaire taken

SOOB en BOZH achten het juist dat er t.a.v. de **facilitaire taken** van de SO sprake is van een zuivere klant-leverancier-verhouding tussen de basisbibliotheken en de SO. Daarin passen geen (mede-)zeggenschap-constructies.

Kennistaken

Wat de **taken van het kennis- en coördinatiecentrum** betreft, vinden SOOB en BOZH het juist dat de aansturing ervan plaats vindt door beide organen. De directie van ProBiblio deelt deze mening. Onder de vlag van SOOB en BOZH werden en worden er projecten uitgevoerd voor het hele provinciale netwerk. In Zuid-Holland gaat het om AI@din (digitale vraagbaak). In Noord-Holland gaat het ook om AI@din en verder: kwaliteitszorg, OBIP+ (softwarepakket op P&O-gebied voor alle bibliotheken) en breedband.

SOOB en BOZH zijn van mening dat de wijze waarop deze projecten gezamenlijk worden

aangestuurd als goed voorbeeld kan dienen voor de wijze waarop de taken van het kenniscentrum zullen worden uitgevoerd. SOOB en BOZH hechten er aan dat nieuwe projecten nu al op soortgelijke wijze worden aangepakt.

Netwerktaken

Wat de **netwerktaken** betreft, gaan beide besturen ervan uit dat er tussen provincies (voor wat betreft provinciaal beleid), SOOB en BOZH (voor wat betreft de inhoudelijke invulling van dat provinciale beleid) en de PSO (ook voor wat betreft de inhoudelijke invulling van het provinciale beleid) overeenstemming dient te bestaan over de inzet van de subsidie voor deze netwerktaken. De vorm waarin deze overeenstemming het beste kan worden bereikt hangt mede af van de exacte vorm die het directieoverleg-nieuwe-stijl zal krijgen.

Doelen

SOOB en BOZH zien als doelen van dat nieuwe directieoverleg:

- Meerwaarde creëren voor alle eindgebruikers in Noord- en Zuid-Holland (de burgers);
- Samenwerking tussen basisbibliotheken in het belang van het gehele (Noord- en Zuid-Hollandse) openbare bibliotheekwerk;
- Creëren van kwaliteitsverbetering en efficiencyvoordelen;
- Aansluiting op het landelijke bibliotheeknetwerk;
- Platform voor innovatie;
- Platform voor gezamenlijke marketing en promotie.

GS Gelderland: welke kwaliteitseisen voor BB?

Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben op basis van het advies van de Task Force (TF) (*zie Nieuwsbrief mei*) een voorstel aan Provinciale Staten gedaan. Het advies van de TF wordt in grote lijnen gevolgd. Wel maken GS op een aantal onderdelen kanttekeningen.

Haast maken met criteria

De TF zei dat certificering van basisbibliotheken (BB'en) bijdraagt aan

kwaliteitsverbetering. GS merken op dat de branche haast moet maken met het ontwikkelen van criteria voor BB'en. "Essentieel voor BB'en is de vraag welke kwaliteitseisen hieraan kunnen worden gesteld als handvat voor zowel de sector als de subsidiërende gemeenten. Wij hebben daar in IPO-verband opnieuw aandacht voor gevraagd".

Kwaliteit en samenhang

GS willen dat de invulling van de begrippen "kwaliteit en samenhang" plaats zal vinden in overleg met het Platform Stichting Gelderse Bibliotheken (SGB), Biblioservice en Bibliotheek Arnhem.

GS zullen met de VNG-Gelderland en het platform SGB overleggen over de instelling van een provinciale regiegroep, als opvolger van de TF.

GS vinden dat de gemeenten de opdrachtgever zijn van het lokale bibliotheekwerk. Zij zijn ook zelf verantwoordelijk voor de gevolgen van gemeentelijke bezuinigingen. Als gemeenten samen een BB bekostigen, zullen ze samen tot een oplossing moeten komen als er sprake is van bezuinigingen. De provincie zal geen gaten dichten die door gemeentelijk beleid worden veroorzaakt. "Gemeenten die naar het oordeel van de provincie aanzienlijk bezuinigen, handelen in strijd met het Koepelconvenant en komen daarom niet in aanmerking voor vernieuwingsgelden", zeggen GS.

Werkgeverschap

Wat de directievoering betreft, zeggen GS: "Per 1 januari 2005 wordt de functie van rayondirecteur beëindigd. BB'en fungeren als werkgever. Ook in situaties waarin nog geen BB is gerealiseerd, stellen samenwerkende bibliotheken een directeur annex kwartiermaker aan die het samenwerkingsproces entameert en zorg draagt voor een adequate bedrijfsvoering. Biblioservice biedt bijvoorbeeld in de vorm van centraal werkgeverschap oplossingen aan voor de positionering van de directeur waar het werkgeverschap nog niet adequaat is geregeld. De aanstelling van een directeur c.q. kwartiermaker is van belang voor de continuïteit van het vernieuwingsproces".

Compensatie

GS willen de 30-min-gemeenten (peildatum 1 januari 2000) in 2005 en 2006 compenseren voor het feit dat de subsidie op

directievoering en financiële administratie per 1 januari 2005 wordt stopgezet. Het geld gaat alleen naar gemeenten die voldoen aan de voorwaarde dat ze meedoen aan de vorming van basisbibliotheken. Voor de periode na 2006 doen GS geen uitspraken, in afwachting van de landelijke ontwikkelingen. Een aantal gemeenten heeft laten weten niet te zullen meedoen aan de vorming van BB'en wanneer er geen duidelijkheid komt over structurele compensatie door de provincie. "Wij zien hierin geen rechtvaardiging om basisbibliotheken níet tot stand te laten komen", zeggen GS.

Evenwicht

Wat de verhouding SGB en Biblioservice betreft, zeggen GS: "Vernieuwing en ontwikkeling dienen vanuit de basis te komen. Het platform SGB is een bundeling van basisbibliotheken en daarom een belangrijke gesprekspartner waar het gaat om vernieuwing en ontwikkeling. Er dient een goed evenwicht gevonden te worden met de taken van Biblioservice die als ondersteuningsinstelling eveneens een ontwikkelingstaak heeft die aansluit bij de vraag uit de bibliotheeksector. GS zijn het eens met de TF dat er geen innovatiecentrum moet komen. "Daarbij doemen beelden op van een log en bureaucratisch geheel". GS erkennen dat compensatiegelden betalen betekent dat er minder geld is voor innovatie.

Spelregels concurrentie

Voor wat betreft mogelijke concurrentie voor en door Biblioservice, zeggen GS: "De bibliotheeksector blijft in ontwikkeling. De zich ontwikkelende vraag naar producten en diensten staat voor Biblioservice centraal. Biblioservice opereert in een markt waarbij wij ervan uitgaan dat er, indien er sprake is van concurrentie met vergelijkbare aanbieders, sprake is van reële spelregels. Biblioservice kan geen markuitbreiding buiten de provinciegrenzen bewerkstelligen met behulp van provinciale subsidies. Van andere provincies (subsidiënten) verwachten we eenzelfde beleid".

OBD/Biblioservice

Over de OBD zeggen GS: "Samenwerking tussen de OBD en Biblioservice is wenselijk wanneer daar inhoudelijke en materiële voordelen voor beide partijen mee gemoeid zijn. Eveneens is de bereidheid tot

samenwerking van beide kanten noodzakelijk. Wij zullen de Commissie Welzijn informeren over de voortgang van het overleg met de provincie Overijssel en directie en bestuur van de OBD en Biblioservice hieromtrent".

GS zetten de OCenW-middelen voor het grootste deel in om de vorming van basisbibliotheken verder te stimuleren. Als 1 januari 2005 niet gehaald wordt, moeten gemeenten die OCenW-geld willen ontvangen in een tijdpad aangeven welke stappen ze bewandelen om een BB te vormen.

GS hebben 50.000 euro bestemd voor een of meer projecten uit een door de SGB ingediend programma. De gevraagde aanstelling van een projectenmanager vinden ze nog niet noodzakelijk.

Kosten omvorming Biblioservice

GS willen eenmalig een al eerder uitgetrokken bedrag van 350.000 euro besteden aan de omvorming van Biblioservice. De kosten waren door Biblioservice begroot op 660.000 euro. Biblioservice heeft echter het verschil zelf weten op te vangen. Het bedrag van 350.000 euro is bedoeld voor afvloeiingskosten van 6,8 fte (285.000 euro) en voor opleidingskosten van 15 fte (65.000 euro).

Stichting Bibliotheekhuis Limburg op komst

GS van Limburg hadden Provinciale Staten voorgesteld per 1 juni als verzelfstandigde provinciale serviceorganisatie voor bibliotheekwerk de Stichting Bibliotheekhuis in het leven te roepen. Al eerder (maart) was bericht dat er na de ontbinding van Symbiose o.a. een gesubsidieerde PSO zal worden gecreëerd uit de Unit Bibliotheekwerk van Symbiose.

Nog geen besluit

Gebleken is echter dat de demontage van Symbiose nogal wat voeten in de aarde heeft. Het restant van Symbiose wordt omgevormd tot een adviesbureau, Spark Result BV. Omdat er meer "startgeld" gevraagd werd dan Provinciale Staten willen bieden, is er nog geen besluit genomen over

de PSO. GS beraden zich nu op de verdere aanpak.

Geen indaling

In Limburg staat ook de voorgenomen indaling van personeel van de Unit Bibliotheekwerk naar vier regionale backoffices op de tocht. Eerst moet er duidelijkheid komen over de PSO.

PSO losweken uit Zeeuwse Bibliotheek?

De Stuurgroep Brede Bibliotheek Zeeland (het adviesplatform van bibliotheken en overheden) meent dat er twee scenario's zijn voor het nieuwe Zeeuwse bibliotheeknetwerk:

- Drie basisbibliotheken met een zelfstandige PSO die de ondersteunende taken van de huidige Zeeuwse Bibliotheek overneemt.
- Drie basisbibliotheken met een PSO als afdeling van de Zeeuwse Bibliotheek.

De Stuurgroep heeft voorkeur voor het eerste model.

De Zeeuwse Bibliotheek, destijds ontstaan uit een fusie van de PBC, de OB Middelburg en enkele speciale bibliotheken, is een gemeenschappelijke regeling van de provincie Zeeland en de gemeente Middelburg. Deze laatste twee hebben aangegeven dat losweken van een PSO uit de huidige Zeeuwse Bibliotheek voor de korte termijn geen reële mogelijkheid is. Wel erkennen zij dat een onafhankelijke PSO het meeste recht doet aan de specifieke rollen en verantwoordelijkheden in het netwerk van Zeeuwse bibliotheken. De personele en financiële consequenties stellen de huidige twee subsidiegevers echter voor onoverkomenlijke problemen.

Geïntegreerd → transparant

Bij de Zeeuwse Bibliotheek zijn taken en functies van de OB Middelburg, alsmede de WSF- en de PBC-taken uit efficiency-overwegingen geheel geïntegreerd. De gemeente Middelburg en de provincie willen nu vanuit hun onderscheiden verantwoordelijkheden (gemeente voor BB en provincie voor PSO) wel inzicht (transparantie) in de kosten. De cultuurgedeputeerde heeft de betrokken Statencommissie gemeld dat dit echter niet

betekent dat er op korte termijn sprake zal zijn van splitsing van de Zeeuwse Bibliotheek. Maar wel acht hij duidelijkheid gewenst over de kosten van de ondersteuning. "Onduidelijkheid hierover beschadigt het vertrouwen en de onderlinge relaties, kortom het Zeeuwse netwerk", vond de gedeputeerde.

Een en ander staat vermeld in de laatste digitale Nieuwsbrief Brede Bibliotheek Zeeland.

Basisbibliotheken tussen 16.000 en 800.000 inwoners; geen getal schaalgrootte

De optimale schaalgrootte van een basisbibliotheek is niet in één getal uit te drukken. Tot deze conclusie komt Johanna Kasperkovitz, projectencoördinator bij het procesbureau, in een *Handreiking Schaalgrootte*. De Handreiking is geschreven in opdracht van een IPO/VNG/OCW/VOB-werkgroep die zich met schaalgrootte bezighield (met als trekker IPO).

De Handreiking stelt vast dat er thans basisbibliotheken worden gevormd met een omvang *tussen 16.000 en 800.000 inwoners*. De handreiking is bedoeld om gemeenten, bibliotheekbesturen en directies een leidraad te bieden bij het zoeken naar partners. De handreiking doet, als gezegd, geen uitspraken over getallen, maar leidt de lezer, deels met behulp van de inhoud van eerdere voor het procesbureau gepubliceerde rapporten, langs een achttal aspecten dat bij de afwegingen betrokken moet worden. Die aspecten zijn:

- **Bedrijfseconomische afwegingen.** Tot 120.000 inwoners wordt de verhouding personeel/product gunstiger, bij 120.000 inwoners is een omslagpunt.
- **Aansluiten bij bestaande bestuurlijke regio's.** Heeft voor- en nadelen (is herkenbaar, maar niet gebaseerd op bibliotheekbehoeften en -contacten).
- **Aansluiten bij natuurlijke regio's.** Ook voor- en nadelen (is logisch en vertrouwd, maar komt niet altijd overeen met efficiënte schaalgrootte).
- **Gemiddelde grootte basisbibliotheken.** Wat nu ontstaat heeft een omvang van 16.000 tot 800.000 inwoners. Duidelijke verschillen per provincie, ook afhankelijk van de netwerkvorming. (De handreiking

noemt participatie in een netwerk een *conditio sine qua non*).

- **Gelijksoortig of gemengd.** Hiermee wordt bedoeld: Alleen PBC-bibliotheken bij elkaar, alleen grotere zelfstandige bibliotheken bij elkaar of een mix. De lezer raadt het al: alle opties hebben voor- en nadelen.
- **Samengaan met andere instellingen.** Welke consequenties heeft het Kulturhusconcept?
- **Gewenste mate van samenwerking.** Hoe vergaand wil men samenwerken (met als uitersten: op projectbasis of door middel van fusie)?
- **Toekomstige rol in provinciaal netwerk.** Welke rol wil de BB zelf hebben in het netwerk en hoe wordt de relatie met de PSO?

De volledige tekst van de Handreiking staat op www.bibliotheekvernieuwing.nl.

Richtlijnen BB op komst

Voor de zomer verschijnt er een grove versie van een stuk *Richtlijnen basisbibliotheek*. In het werkprogramma van de stuurgroep was sprake van een startnotitie *Normen basisbibliotheek*, met als trekkers VNG en VOB.

Inmiddels wordt er gesproken over *richtlijnen*. De VOB-vergaderstukken voor 17 juni melden dat het niet gaat om minimum-normen.

Op grond van de grove versie vindt er een toetsing plaats aan de praktijk van bibliotheken en gemeenten.

In september zal, naar verwachting, de definitieve versie verschijnen. In een vervolgtraject zullen er ook nog beelden worden ontwikkeld van een optimale basisbibliotheek. Doel: gemeenten en bibliotheken ondersteunen bij het maken van gefundeerde en geïnspireerde keuzes voor de toekomst. Een projectteam van personeelsleden van VOB, Laurenzo en bibliotheekorganisaties houdt zich met de richtlijnen bezig.

Ondergrens gemeente- subsidie voor inzet van OCW-gelden

Gemeenten die minder dan een bepaald bedrag aan bibliotheekwerk betalen, krijgen in de toekomst geen OCW-vernieuwingsgelden meer. Dat meldde ik in de Nieuwsbrief van april, als onderdeel van berichtgeving over de onderhandelingen inzake het te maken aanhangsel bij het Koepelconvenant.

De onderhandelaars hebben de VOB gevraagd bedragen te noemen. In de VOB-vergaderstukken voor 17 juni zijn deze bedragen vermeld (exclusief huisvesting). Voor de kleinste bibliotheken (< 30.000) wordt gedacht aan een instapniveau van € 11 per inwoner. Verder voor 30.000 - 90.000 € 12 per inwoner en voor > 90.000 € 15 euro per inwoner. De bedragen zijn zo gekozen dat 80% van de gemeenten er boven zit.

SOOB NH wil prioriteit voor afkoop van leenrecht

De Stichting Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB) heeft de VOB verzocht 17 juni met de leden te praten over aandringen op afkoop leenrecht.

Het VOB-bestuur concludeerde dat de SOOB nu niet meer, zoals in een eerder verzoek aan OCW, vindt dat de afkoop uit de OCW-vernieuwingsgelden betaald moet worden.

Daarop heeft de SOOB het VOB-bestuur laten weten dat er een hoge prioriteit moet worden gegeven aan de afkoop van het leenrecht en dat deze afkoop ook ten goede komt aan de bibliotheekvernieuwing. "In de eerste brief (aan OCW) heeft de SOOB zelfs opgemerkt dat aan afkoop de voorwaarde mag worden verbonden dat het vrijkomende geld wordt besteed aan (door overheden te bepalen onderdelen van) bibliotheekvernieuwing. De SOOB constateert tevens dat thans veel vernieuwingsgeld weglekt naar organisatieadviesbureaus. De SOOB ziet veel liever dat dergelijk geld wordt besteed aan afkoop van het leenrecht. Het interesseert de SOOB niet uit welke OCW-gelden de afkoop wordt betaald, als de afkoop maar prioriteit krijgt. In een tijd waarin het rijk met de linkerhand een beetje extra

geld geeft (OCW-vernieuwingsgelden) en tegelijk met de rechterhand zodanig op het provincie- en gemeentefonds bezuinigt dat veel bibliotheken forse gemeentelijke bezuinigingen kunnen verwachten acht de SOOB een discussie over de vraag uit welk OCW-potje de hoogst urgente afkoop van het leenrecht wordt betaald irrelevant", aldus de brief van de SOOB aan het VOB-bestuur.

Symposium *Stad en Bibliotheek* in Kortrijk

Het Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken (VCOB) en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) organiseren in het kader van de *Low Countries Library Link* een internationaal symposium. Het vindt plaats in Kortrijk, van 30 september t/m 2 oktober.

Vorig jaar ging het, in samenwerking met de OBD en de PBC Drenthe, om bibliotheekwerk op het platteland. Dit jaar is het thema *Stad en Bibliotheek*. Centraal staan twee invalshoeken:

- stedelijke "wijkwerking";
  - regionale uitstraling van de stad.
- "Bibliotheken in stedelijke gebieden staan voor een specifieke uitdaging. Zij hebben een rol te spelen in de "wijkwerking" van hun stad: inspelen op de noden van de leefgemeenschappen in de wijken. Maar zij hebben ook een rol te spelen in de regionale uitstraling van de stad: een ondersteuningsfunctie voor de gemeenten in de onmiddellijke omgeving", aldus de tekst bij het programma.

Sprekers komen er o.a. uit Antwerpen, Haarlem, Bochum, Londen en Breda. Bezoeken kunnen worden gebracht aan bibliotheken in Lille (Rijsel), Kortrijk, Zwevegem en Duinkerken.

Meer informatie op de VOB-site, www.debibliotheken.nl.

Inschrijving kan ook geschieden via deze site: http://www.debibliotheken.nl/cursusoverzicht/cursusdetail.asp?CUR_ID=82&subnavtext=programma